

Nederland en Europa na 'Corona'....

Een nieuw tijdperk of 'gewoon' op de oude voet verder?

Het antwoord op die vraag? Vaak kan de pandemie het nodige extra stootje geven in een richting waar de ontwikkelingen toch al die richting op gingen. Soms is er dan sprake van een echte doorbraak op een deelterrein waar op korte termijn radicaal het roer om kan. Maar op veel fronten zullen de bestaande structuren, vormen en gedachten verrassend taai blijken en is er daarom waarschijnlijk echt wel heel veel meer nodig dan een pandemie alleen. Laten we hier de mogelijke antwoorden op de verschillende deelterreinen en schaalniveaus eens kort nalopen, om te beginnen aan de hand van de opleving die het virus nu weer [we schrijven medio augustus 2020] her en der lijkt te laten zien.

=Nederland

Laten we dan eerst eigen land onder de loep nemen. Geografisch vinden we brandhaarden in de grote steden en dan met name Rotterdam en Amsterdam, bedrijfssectorieel springen de sectoren waar veel arbeidsmigranten werken in het oog, en dan vooral slachterijen met hun schandalig slechte arbeids- [koud, vochtig, nat, krap] en huisvestingsomstandigheden in het oog. Dat vooral de twee grote steden zich negatief onderscheiden hoeft niet te verbazen. In dit voorjaar werd de zogeheten intelligente *lock down* daar als het zwaarst ervaren, en dan vooral aan de onderkant van de samenleving, met thuiswerkende ouders met op drie hoog achter opgesloten schoolkinderen. Toen de teugels weer even konden gevierd, ging de zaak betrekkelijk snel mis. Rotterdam en Amsterdam - dat zijn ook de tot vervelens bejubelde *mainports* Rotterdamse haven en Schiphol. En laten nu juist die troeteldieren van de BV Nederland er met de Coronacrisis lelijk van langs te hebben gekregen. Natuurlijk, de inmiddels wel tanende, maar nog immer machtige Randstadlobby zal er de komende tijd alles aan doen om deze *mainports* zo veel mogelijk overeind te houden. Maar er is toch een gereede kans dat met de schok van de Corona-crisis ontwikkelingen in gang gezet zijn die toch al gaande waren. Die gaan nu waarschijnlijk wel een stuk sneller. De terugkeer van een eigen industrie in het Europese achterland behoort tot de mogelijkheden, maar nu verder gedigitaliseerd, geautomatiseerd en gerobotiseerd, met kunstmatige intelligentie en 3D-printing als speerpunten. Het zou het wereldwijde gesleep met talloze onderdelen, van halffabricaat tot en eindproduct, in de obsessieve jacht naar *low cost* op den duur steeds minder belangrijk kunnen maken en daarmee ook de rol van mondiale transportlogistieke *hubs* als Schiphol en Rotterdamse haven [1]. Maar, let wel: op pas den duur en alleen als de macht van globaal opererende productieketens én bijbehorende kapitaalconfiguraties beslissend doorbroken zou kunnen worden. Maar dat laatste gaat de nationale reikwijdte natuurlijk ver te boven, vereist op zijn minst een Europese aanpak, maar een EU onder de huidige politieke verhoudingen kan daartoe nauwelijks in staat worden geacht - daarover in de tweede paragraaf van dit artikeltje.

Los van regionale en sectoriële spreidingspatronen en los van internationale verbanden is er juist specifiek voor Nederland waarschijnlijk sprake van een blijvend - en mogelijk zeer positief - effect van de Coronacrisis. Een Nederland dat qua inburgering van digitale vaardigheden onder de bevolking en

wat betreft de ontwikkeling van relatief 'platte', weinig hiërarchische werkverhoudingen ver voorop loopt in Europa. De zogeheten 'intelligente *lock down*' van afgelopen voorjaar heeft aan het licht gebracht dat thuiswerken in combinatie met de nodige digitale interactie heel wel mogelijk is en bovendien zelfs de nodige voordelen biedt, met name in de dienstensector [2]. Daarbij gaat het niet alleen om voordelen op productief en vakinhoudelijk vlak, maar ook en niet in de laatste plaats om beduidende voordelen op ruimtelijk gebied. Meer en vaker thuiswerken zou de druk op kantoorlocaties kunnen wegnemen, waardoor er in plaats daarvan de nodige ruimte kan komen voor woning-, water- en natuurbouw. En het kan de druk op de overbelaste vervoersinfrastructuur verminderen: dus exit al te ambitieuze wegenplannen. Met dat alles kan morgen begonnen worden. Meer daarover in het hoofdartikel in dit herfst]kwartaaljournaal [3].

=Europa

De vraag wat de Corona-consequenties voor Europa zullen zijn laat zich beduidend moeilijker beantwoorden. Ons interesseert vooral in het verband van deze site de ruimtelijke en landschappelijke gevolgen. Wij ontwikkelden hier eerder in deze kolommen van het concept van de 'Woestenijs-Ring' versus de 'EURandstad'. In deze visie lijkt er meer en meer een 'Woestenijs-Ring' rond de randen van Europa aan te ontstaan. Door de gestage daling van het kindertal die op heel ons continent doorzet. Een ring van ecologische en sociale woestenijs. Door de klimaatverandering die in het zuiden van Europa hitte en droogte brengt, die in het noordwesten de laaggelegen Noordzeekusten met het wassende water in gevaar brengt en die in het hoge noorden het smelten van de permafrost veroorzaakt. En - *last but not least* - door de onstuitbare werking van de interne markt van een steeds verder uitdijende EU die zorgt voor een ecologische en sociale ontvricting in de periferie van ons werelddeel. Een interne markt die een migratiebeweging op gang heeft gebracht vanuit de perifere zones naar het economische en urbane kerngebied van het continent, gelegen binnen de stedenzevenhoek van Hamburg, Berlijn, Wenen, Milaan, Parijs, Londen en Brussel/Benelux-Waaiersstad - de 'EURandstad'. Een megastad die op zijn beurt ondermijnd wordt door ruimtelijke congestie en groeiende sociale ongelijkheid [4].

Zal de Corona-crisis zich ontpoppen tot het begin van een verdere versnelde verscherping van de tegenstelling tussen periferie en kern of kan de crisis juist de aanzet zijn om het verstoorde sociale en ecologische evenwicht in ons werelddeel te herstellen? Het antwoord op van die vraag hangt allereerst af van de ontwikkeling binnen de interne Europese verhoudingen, en dan vooral die van de sociaal-economische verhoudingen, met als centrale vraag hoe de knellende dominantie van de EU-interne markt minimaal aan banden te leggen of zo nodig volledig te doorbreken. Het zou in dit verband heel goed kunnen dat door de Corona-crisis ons werelddeel meer op zichzelf terug geworpen wordt. De opkomst van China op het wereldtoneel lijkt onstuitbaar en de Corona-crisis heeft die ontwikkeling eerder in een stroomversnelling gebracht dan vertraagd, de neergang van 'het westen' daarentegen lijkt onvermijdelijker dan ooit. Dit natuurlijk tot frustratie van heersende Europese politieke en economische machtsconfiguraties die zich hierdoor gedwongen voelen hun onmacht te compenseren door zich én binnen én buiten Europa assertiever en offensiever op te stellen. Door binnen Europa en omringende economische invloedssferen de economische mogelijkheden van de interne markt en van aanpalende via associatieverdragen gelieerde randgebieden nog verder uit te buiten. En daarbuiten door in het globale geo-economische machtsspel de nodige nieuwe strategische zetten te doen, om te beginnen door in Latijns Amerika een uitgekiend vrijhandelsverdrag met de zogeheten Mercosur-landen te sluiten, ten koste van de boerenbevolking en de ecologische en sociale verbanden aan weerszijden van de Grote Plas. Het onderhandelingsproces is daarover al ver gevorderd. Maar of de Europese ambities nu op het eigen continent of globaal gericht zijn, per saldo zou het toch waarschijnlijk het allerbeste zijn als het Avondland na ruim een half millennium kolonialisme om te beginnen eerst eens eindelijk bereid is genoeg te nemen met zichzelf. Met zichzelf, *inclusief* zijn verwaarloosde perifere gebieden [5].

NOTEN

[1]

Zie hierover een artikel eerder op deze site [winter 2017/2018]: ***Hoe leefbaar wordt de smart city? 3D-printing en de Waaiestad*** Zie link: <http://www.dubbelkrimp.nl/downloads/winter-2018/BerichtenDigiruimtelijkfrontWinter201718.pdf>

[2]

Zo ziet werken eruit na de coronacrisis Uit: *NOS Nieuws* van 20 april 2020. Zie link: https://nos.nl/collectie/13824/artikel/2331125-zo-ziet-werken-eruit-na-de-coronacrisis?fbclid=IwAR06ltGi6Xm3dPnNbumop6N_n5ntLYzqvgU67HChitP2PpgWa5llztEm6QA

[3]

Zie het hoofdartikel elders in dit [herfst]kwartaaljournaal op deze site: ***De nieuwe ruimtelijke orde van het thuis werken in de digitale Lage Landen - Een uitgelezen aanleiding om aan de ruimtelijke en ecologische klem te kunnen ontsnappen***

[4]

Zie het hoofdartikel in het [lente]kwartaaljournaal van dit jaar: ***De Wildernis-Ring en de EU***. Zie link: <http://www.dubbelkrimp.nl/downloads/lente-2020/HoofdartikelLente2020.pdf>

[5]

Zie een artikel in het volgende [winter]kwartaaljournaal 2020/ 2021 op deze site: ***Over de kloof tussen Woestenijs-Ring en EURandstad na 'Corona' - Het wordt pas echt beter als Europa genoeg heeft aan zichzelf***